

UN ZEU NĂRUIT

Traducere din limba engleză și note
de Irina Negrea

30 martie 1944 • ULTIMUL ZBOR	11
1925 • ALOUETTE	13
AVENTURILE LUI AUGUSTUS • <i>Oribilele consecințe</i>	55
1980 • COPIII LUI ADAM	61
1947 • ACEASTĂ NECRUȚĂTOARE IARNĂ	106
1939 • RĂZBOIUL LUI TEDDY	152
1993 • NOI CEI CARE AM MAI RĂMAS	189
1951 • VIERMELE INVIZIBIL	246
1942-1943 • RĂZBOIUL LUI TEDDY	292
1982 • CURAJUL DIN CENUȘIUL NOPTII	356
1943 • RĂZBOIUL LUI TEDDY	406
1960 • MICILE LUI FAPTE DE BUNĂTATE ȘI DRAGOSTE RĂMASE NEPOMENITE	459
2012 • DRAGOSTE, ÎNDURARE, MILĂ, PACE	501
30 martie 1944 • ULTIMUL ZBOR	540
2012 • PÂNĂ LA MAXIMUM DE STRĂLUCIRE	574

2012 • ULTIMUL ZBOR	590
Respect pentru oameni și cărți	
1947 • FIICELE CÂMPIILOR ELIZEE	607
AVENTURILE LUI AUGUSTUS • <i>Cumplitele consecințe</i>	609
NOTA AUTOAREI	620
MULȚUMIRI	628
BIBLIOGRAFIE	630

S-a întâmplat odată ca Sfântul Gheorghe să vină într-un oraș numit Silena, în vecinătatea căruia sălășluia un balaur, care trebuia să fie hrănit zilnic cu unul dintre localnici, ales prin tragere la sorți.

În ziua când a venit acolo Sfântul Gheorghe, sorții căzuseră asupra fiicei regelui, Cleolinda. Sfântul Gheorghe a decis că fata nu trebuia să moară, așa că a pornit să răpună balaurul, care sălășluia în niște smâncuri din apropiere, și l-a ucis.

Când avea de înfruntat vreo anevoință sau primejdie, oricât de grozavă s-ar fi arătat – chiar și sub forma unui balaur –, Sfântul nu se ferea, nici nu se temea, ci se năpustea într-acolo cu toată vigoarea pe care putea s-o insufle în sine însuși și în calul său. Deși nu era înarmat adecvat pentru o asemenea încheștare, neavând decât o sulică, s-a repezit la atac, s-a străduit din răsuputeri și, în cele din urmă, a izbutit să biruiască o potrivnicie cu care nimeni nu se încumeta să dea piept.

Întocmai la fel și un cercetaș se cuvine să înfrunte o anevoință sau o primejdie, indiferent cât de grozavă sau înspăimântătoare i s-ar arăta sau oricât de slab echipat ar fi el pentru luptă.

ROBERT BADEN-POWELL, *Cercetașii*.

ULTIMUL ZBOR

Naseby

A mers până departe, la gardul viu care semnala sfârșitul aerodromului.

Un ocol al hotarelor¹. Oamenii numeau asta „plimbarea lui zilnică” și se nelinișteau când nu o făcea. Erau superstițioși. Fiecare om era superstițios.

Dincolo de gardul viu se așterneau câmpuri goale, brazde răsturnate cu plugul din toamna trecută. Nu spera să vadă alchimia primăverii, să vadă cum pământul negricios și tern se face verde-strălucitor, apoi auriu-pal. Un om putea să-și măsoare viața în recoltele culese. El văzuse destule.

Erau înconjurați de ogoare netede. Casa se afla mai încolo, spre stânga, dreptunghiulară și neclintită. Noaptea, o lumină roșie rămânea aprinsă pe acoperișul clădirii, ca să nu se izbească în ea. Dacă zburau pe deasupra acelei lumini când veneau la aterizare, știau că depășiseră pista și aveau probleme.

De aici putea s-o vadă pe fiica fermierului hrănind găștele în curte. Dar nu era parcă și o poezioară pentru

¹ În original, *beating of the bounds* – referire la un vechi obicei încă practicat în unele parohii din UK, în care membrii unei comunități, însoțiți de preot, fac un ocol al hotarelor parohiei rugându-se ca locul să fie protejat și binecuvântat (n. red.).

copii despre asta? Nu, nu, confunda cu nevasta fermierului care tăia cozile șoarecilor cu un cuțit de bucătărie.¹ O imagine sinistră. Bieții șoricei, își zisese el când era mic. La fel gândea și acum, când era bărbat în toată firea. Poezioarele pentru copii erau niște chestii brutale.

Nu făcuse cunoștință niciodată cu fiica fermierului și nici nu știa cum o cheamă, însă o îndrăgea disproporționat de mult. Fata flutura întotdeauna din mână când ei se ridicau în aer. Uneori, apărea și tatăl ei, iar de vreo două ori chiar și mama, însă prezența fetei în curtea fermei era o constantă pentru fiecare raid.

Fata l-a zărit acum și i-a făcut cu mâna. În loc să-i răspundă cu același gest, el a salutat-o militarăște. Își imagina că fetei i-ar plăcea asta. Desigur, de la o asemenea distanță, el nu era decât o uniformă. Fata nu avea idee cine se afla acolo. Teddy era doar unul din atâția alții.

Bărbatul a fluierat chemând câinele.

¹ Aluzie la *Three Blind Mice* („Trei șoricei orbi“), cântecel pentru copii, datând din secolul al XIX-lea.

ALOUETTE

— Uite! a zis el. Sus... o ciocârlie. O ciocârlie pe cer.
A ridicat ochii spre ea și a văzut că se uita în direcția greșită.

— Nu, privește *acolo!* a insistat el, arătând cu mâna.

Degeaba, era absolut incorigibilă.

— Oh, a zis ea în cele din urmă. Acolo, o *văd!* Ce ciudat... oare ce face?

— Planează, apoi o să urce în văzduh din nou, probabil.

Ciocârlia s-a avântat în sus pe firul transcendental al trilurilor ei. Zborul fremătător al păsării și frumusețea cântecului ei au declanșat în el o emoție neașteptat de profundă.

— O auzi?

Mătușa lui a dus mâna pâlnie la ureche cu un aer teatral. Părea la fel de excentrică precum un păun, cu pălăria ei ciudată, roșie ca o cutie poștală, având înfipite deasupra două pene mari dintr-o coadă de fazan, care săltau de zor la cea mai mică mișcare a capului. Nu s-ar fi mirat dacă cineva ar fi tras cu pușca în ea. „*Măcar de s-ar întâmpla*“, gândea el. Lui Teddy i se îngăduia – el își îngăduia – să aibă gânduri barbare, atâta vreme cât rămâneau neexprimate. („Bunele maniere“, recomanda mama lui, erau

„armura pe care omul trebuie să o îmbrace din nou în fiecare dimineață.”) și cărți

— Ce să aud?

— *Cântecul*, a spus el, adunându-și răbdările. Cântecul ciocârliei. S-a oprit acum, a adăugat băiatul, în timp ce ea continua demonstrativ să ciulească urechile.

— Poate începe din nou.

— Nu, n-o să înceapă. Nu mai are cum, a plecat. A zburat departe, a spus el, fâlfâind din brațe ostentativ.

În ciuda penelor de la pălărie, era limpede că mătușa nu se pricepea deloc la păsări. Sau la alte animale, de fapt. Nici măcar nu avea o pisică. Era indiferentă față de Trixie, câinele lor, care amușina acum cu entuziasm prin șanțul secăt de la marginea drumului. Trixie era cel mai de nădejde prieten al lui și fusese cu el de când era o cățelușă, atât de mică pe-atunci, încât putea să se strecoare prin ușa casei de păpuși a surorilor lui.

Se aștepta cumva de la el să-și instruiască mătușa? se întreba Teddy. Țasta să fi fost oare motivul pentru care se aflau aici?

— Ciocârlia e renumită pentru cântecul ei, a spus el pe un ton educativ. Fiindcă este frumos.

Era imposibil să înveți pe cineva ce este frumosul, desigur. Frumosul *este*, pur și simplu. Ori erai impresionat de el, ori nu erai. Surorile lui, Pamela și Ursula, erau. Fratele lui mai mare, Maurice, nu era. Fratele său Jimmy era prea mic pentru frumos, tatăl lui, prea bătrân, pesemne. Tatăl lui, Hugh, avea o placă de gramofon cu *Zborul ciocârliei*¹,

¹ Poem simfonic al compozitorului britanic Ralph Vaughan Williams (1872-1958), inspirat din poezia cu același titlu scrisă de George Meredith.

pe care o ascultau uneori în după-amiezile ploioase de duminică. Suna frumos, dar nu la fel de frumos ca o ciocârlie adevărată. „Scopul Artei“, spunea – propovăduia chiar – mama lui, Sylvie, „este să *redea* adevărul unui lucru, *nu* să fie adevărul însuși.“ Tatăl ei, bunicul lui Teddy, fusese un artist celebru, acum mort de mult, însă înrudirea cu el îi conferea mamei lui autoritatea necesară în privința artei. Și a frumosului, de asemenea, presupunea Teddy. Toate aceste lucruri – Artă, Adevăr, Frumos – aveau majuscule când mama lui vorbea despre ele.

— Când ciocârlia zboară sus de tot, a reluat el cam în zadar, adresându-i-se lui Izzie, înseamnă că e vreme frumoasă.

— Hm, dar nu-i nevoie de o pasăre ca să-ți dai seama dacă e vreme bună sau nu; e de-ajuns să privești în jur, a zis Izzie. Iar după-amiaza asta e superbă. Eu ador soarele, a adăugat ea, închizând ochii și ridicându-și spre cer fața sulemenită.

Cine nu-l adoră? se gândea Teddy. Poate bunica lui, care trăia într-un salon sumbru în Hampstead, cu perdele grele din bumbac trase la ferestre pentru ca lumina să nu intre în casă. Sau, poate, pentru ca întunericul să nu scape afară.

Potrivit „Codului Cavalerilor“, pe care-l învățase pe de rost din *Cercetașii*, o carte la care apela frecvent în momente de incertitudine, chiar și acum în autoexilul lui din organizație, „cavalerismul presupune ca tânărul să fie antrenat pentru a îndeplini cele mai laborioase și umile servicii cu voioșie și grație“. Probabil că a face conversație cu Izzie era una dintre acele situații, fiind cu siguranță o treabă laborioasă.

Si-a adumbrit ochii cu mâna ca să nu-l orbească soarele și a scrutat întinsul zărilor în căutarea ciocârliei. Dar ciocârlia n-a mai apărut, așa că Teddy a trebuit să se consoleze cu manevrele aeriene ale rândunelelor. Se gândea la Icar și se întreba cum ar fi arătat acesta văzut de pe pământ. Destul de mare, presupunea el. Dar Icar era un mit, nu? Teddy urma să meargă la o școală cu internat după vacanța de vară, ceea ce însemna că era obligatoriu să-și pună ordine în idei. „Va trebui să fii stoic, bătrâne“, îl sfătuia tatăl lui. „Va fi o încercare pentru tine, dar pesemne că ăsta-i tot rostul, în fond. Cel mai bine e să stai retras și să eviți necazurile“, a adăugat el. „Nu te scufunzi, nici nu plutești, doar pedalezi cumva în mijloc.“

„Toți bărbații din familie“ au învățat la acea școală, i-a spus bunica lui din Hampstead (singura lui bunică, din moment ce mama Sylviei murise demult), de parcă ar fi fost o lege scrisă din vechime. Teddy presupunea că și fiul lui va trebui să învețe acolo, deși acest fiu exista într-un viitor pe care Teddy nu avea cum să și-l imagineze măcar. Nici nu era nevoie, desigur, fiindcă în acel viitor el nu avea niciun fiu, ci doar o fiică, Viola, ceea ce avea să fie o tristețe pentru el, deși nu vorbea niciodată despre asta, și în niciun caz cu Viola, care și-ar fi manifestat cu verbozitate indignarea.

Teddy a fost luat prin surprindere când Izzie a început pe neașteptate să cânte și – mai uimitor chiar – să facă niște pași de dans.

— *Alouette, gentille alouette*¹.

¹ Cântec în limba franceză despre răzbumarea asupra unei ciocârlii.

El nu știa nicio boabă de franceză deocamdată și, în loc de *gentille*, a înțeles *jaunty*¹, un cuvânt care îi plăcea mult.

— Știi cântecul ăsta? l-a întrebat ea.

— Nu.

— E din timpul războiului. Îl cântau soldații francezi.

Umbra rapidă a ceva – tristețe, poate – i-a întunecat chipul, dar pe urmă, la fel de iute, a spus veselă:

— Versurile sunt *efectiv* oribile. Despre cum biata pasăre e făcută bucăți – i se smulg mai întâi ochii, apoi penele, picioarele și tot așa.

În acel inimaginabil, totuși inevitabil război ce avea să vină – războiul lui Teddy –, *Alouette* era numele Escadrilei 425, canadienii francezi. În februarie 1944, nu cu mult înainte de ultimul lui zbor, Teddy a efectuat o aterizare forțată la baza lor de la Tholthorpe: două motoare erau în flăcări, după ce avionul fusese mitraliat în timp ce traversau Canalul Mânecii. Québécoazii le-au dat membrilor echipajului lui coniac, o băutură tare pentru care au fost totuși recunoscători. Pe ecusoanele escadrilei lor, figura o pasăre deasupra mottoului *Je te plumerai*², iar el se gândise la ziua aceasta cu Izzie. Era o amintire care aparținea parcă altcuiva.

Izzie a făcut o piruetă.

— *What larks!*³ a spus ea râzând.

¹ Franțuzescul *gentille* și englezescul *jaunty*, traduse prin „drăguță”, respectiv „fercheș”, „nostim”, „voios” sunt etimologic înrudite și au o pronunție asemănătoare în franceză și engleză.

² „Te voi jumuli” (în franceză, în original).

³ Expresie tradusă prin „Ce amuzant, ce nostim!”, în care sensul primar al englezescului *lark* este „ciocârlie”.

Oare la asta se referea tatăl lui când zicea că Izzie era „ridicol de instabilă”? se întreba el.

— Poftim?

— *What larks!* a repetat Izzie. E din *Marile speranțe*. N-ai citit romanul? a insistat ea, semănând pentru o clipă uimitor de mult cu mama lui. Dar, bineînțeles, am glumit. Fiindcă nu mai există niciuna. La ciocârlie mă refer. A zburat departe. S-a dus, s-a maimuțărit ea cu un accent tipic londonez. Eu am mâncat ciocârlie, a adăugat Izzie cu nonșalanță. În Italia. E considerată o delicatesă acolo. Nu prea ai mare lucru de mâncat dintr-o ciocârlie, bineînțeles. Nu mai mult de o îmbucătură, de fapt.

Teddy s-a înfiorat. Gândul ca acea pasăre sublimă să fie smulsă de pe cer, iar cântecul ei minunat să fie curmat în plin zbor i se părea oribil. Mai târziu, după multe decenii, la începutul anilor 1970, Viola a descoperit poeziile lui Emily Dickinson la un curs de studii americane de la facultate. Cu scrisul ei neglijent și mâzgălit, a copiat primul vers al unui poem, gândindu-se că avea să-i placă tatălui ei (era prea leneșă ca să transcrie în întregime acel scurt poem). „Despică Ciocârlia – și vei găsi Muzica,/ Bulb după Bulb, în Argint învelit.” A fost surprins că se gândise la el. Rareori se întâmpla să se gândească la el. Probabil că literatura constituia unul dintre puținele lucruri pe care le aveau în comun, deși nu discutau despre asta decât sporadic sau chiar niciodată. A cumpănit dacă să-i trimită și el ceva în schimb – o poezie, câteva rânduri alese –, ca o modalitate de comunicare cu ea. „Slavă ție, duh!/(Pasăre nu ești!)”¹ sau „Ascultă cum voioase păsărele trilul și-l

¹ *Ciocârliei* de P. B. Shelley, în *Shelley. Poeme*, traducere de Petre Solomon, Editura Tineretului, București, 1957.

„Înaltă, un imn de laudă iubirii adus”¹, ori „Diafan menez-strel! Al cerului peregrin! Disprețuiești tu oare pământul unde grijile abundă?”² (Exista oare vreun poet care să *nu* fi scris despre ciocârlii?) Dar poate că fiica lui ar crede că o trata cu condescendență. Detesta să învețe ceva de la el, posibil de la oricine, așa că până la urmă i-a răspuns simplu: „Îți mulțumesc, foarte amabil din partea ta.”

Până să se poată stăpâni – dezbrăcându-se brusc de armura bunelor maniere –, Teddy a zis:

— Este *dezgustător* să mănânci ciocârlii, mătușă Izzie.

— De ce este *dezgustător*? Doar mănânci pui și alte feluri de carne, nu-i așa? Care-i diferența, în fond?

² Izzie condusesese o ambulanță în Marele Război. Oră-tăniile moarte nu aveau cum s-o răscolească prea mult.

Toată diferența din lume, se gândea Teddy, deși fără să vrea, s-a întrebat și el ce gust avea oare o ciocârlie. Din fericire, atenția i-a fost distrasă de Trixie care lătra insistent la ceva.

— Oh, uite, o năpârcă, a remarcat el pentru sine pe un ton încântat, uitând temporar de ciocârlie.

A ridicat-o binișor cu amândouă mâinile și i-a arătat-o lui Izzie.

— Un șarpe?! a exclamat ea strâmbându-se.

Aparent, șerpii nu o fascinau deloc.

— Nu, e o năpârcă, a zis Teddy. Nu e șarpe. Nu e nici vierme. De fapt, e o șopârlă.

Solzii ei lucioși argintiu-aurii sclipeau în soare. Și asta însemna frumos. Exista oare ceva în natură care să nu fie

¹ *Epithalamion* de Edmund Spenser.

² *Unei ciocârlii* de William Wordsworth.

frumos? Până și un limax merita un anumit omagiu, chiar dacă nu și din partea mamei lui.

— Ce băiețel nostim ești tu, a spus Izzie.

Teddy nu considera că era „băiețel”. Presupunea că mătușa lui – sora mezină a tatălui lui – se pricepea la copii și mai puțin decât la animale. Nu se dumirea de ce îl răpise. Era sâmbătă, după dejun, iar el tândălise prin grădină, făcând avioane de hârtie cu Jimmy, când Izzie tăbărâse pe el și îl momise să meargă la o plimbare cu ea pe „coclauri”, ceea ce pentru ea părea să însemne drumul care ducea de la Poiana Vulpii la gară și nicidecum locuri neumblate, cu stânci și râuri. „O mică aventură. Și o șuetă. N-ar fi amuzant?” Acum, Teddy se trezise prizonierul toanelor și al întrebărilor ei stranii, pe care i le punea în timp ce se plimbau: „Tu ai mâncat vreodată viermi? Te joci de-a cowboy-i și indienii? Ce vrei să fii când o să te faci mare?” (Nu. Da. Mecanic de locomotivă.)

Cu băgare de seamă, a pus năpârca la loc în iarbă și, ca să compenseze greșeala ei cu ciocârlia, i-a oferit lui Izzie zambile sălbatice.

— Trebuie să traversăm câmpul ca să ajungem la pădure, a spus el, uitându-se sceptic la pantofii ei.

Păreau confecționați din piele de aligator și erau vopsiți într-un verde țipător, pe care niciun aligator care se respectă nu l-ar fi acceptat. Păreau noi-nouți și, în mod limpede, nu erau făcuți pentru a umbla pe câmp cu ei. Era după-amiaza târziu, iar vacile de lapte, pe pășunea cărora se aflau acum, erau din fericire absente. Vacile, creaturi uriașe cu ugere mari, cu ochi blajini și iscoditori, n-ar fi știut ce să creadă despre Izzie.